

10 Malmköping (D 31)

SMÅSTADSMILJÖ, REGEMENTESORT, FORNLÄMNINGSMILJÖ

Malmköping ligger på en grusås, en malm som gett namn åt såväl socknen som köpingen. På platsen finns en fyndrik stenåldersmiljö, ett medeltida sockencentrum med kyrka och by, Malmahed som är plats för ett militärt exercisfält och Malmköping en regementes- och handelsort.

Åsen blev ett viktigt kommunikationsstråk redan under äldre stenålder, från den stund åsen torrlades genom landhöjningen runt 6000–5000 f.Kr. Vid 4000 f.Kr. under yngre stenålder fanns det en rik bosättning på malmen. Merparten av det öppna fältet är idag en fornlämning som delvis undersökts vid flera tillfällen under 1900-talet. I området har påträffats gravar från stenålder, keramikskärvor, ett stort antal stenyxor och andra föremål från hela yngre stenåldern som visar att det funnits en långvarig bosättning på platsen.

Exercisheden - Malma hed är fortfarande en central öppen plats som används för stora sammankomster och marknadsdagar.

Lägerbaracker har byggts om till vårdcentral och gymnastikhuset på bilden har inspirerat utformningen av en intilliggande radhuslänga.

I området finns även gravar från bronsålder och äldre järnålder som visar att platsen varit kontinuerligt bebodd från yngre stenålder. Under 1200-talet byggdes Lilla Malma kyrka invid Lilla Malma by, utmed landsvägen på åsen.

År 1774 invigdes Malma hed som mötesplats för Södermanlands regemente på initiativ av Gustav Adolf von Siegroth som också lade fram en stadsplan för den nya köpingen. Under de följande decennierna växte Malmköping fram som en stadsplanerad regementes- och handelsort anlagd utmed landsvägen mellan Eskilstuna och Nyköping.

I Malmköping finns det kvar många välbevarade regementesbyggnader och militära anläggningar i anslutning till exercisfältet Malma hed och Plevnahöjden. Lägerbarackerna är från 1879 och lägerhyddan i deras närhet från 1902. Här finns det också kvar ett kokhus från samma tid. På södra sidan heden invid landsvägen ligger Officersgården, underofficersmässen och ett äldre vårdshus "Gula knuten".

Till militärtiden hör också förrådet och Plevnagården som fungerade som sjukhus och som idag är hotell. Utöver heden och den militära bebyggelsen finns det ett stort antal skyttevärn på Plevnahöjdens sluttningar. Regementet i Malmköping lades ner 1921 och flyttade

VIKTIGA VÄRDEBÄRARE

- Stenåldersboplatsen på Malmahed.
- Lilla Malma medeltida kyrka, hembygdsgården Lilla Malma by.
- Exercisheden och Plevnahöjden.
- Bebyggelse som speglar militärtiden.
- Gatunät och småskalig trähusbebyggelse bland annat hantverksgårdar från tiden som viktig handelsort.
- Gamla landsvägen och dess omgivning av hantverksgårdar och annan bebyggelse tätt inpå.
- Museijärnvägen med stationsområdet.
- Malmköpings tingshus från 1788 är byggnadsminne.

till Strängnäs och Malma hed förlorade sin militära roll. Malmköpings betydelse som handelsort speglas genom gatunät och bebyggelsestruktur med rötter i 1790-talet. I Malmköping finns tingshus och ett stadshus i den före detta regementesbyggnaden samt äldre trähusbebyggelse från 1800-tal och tidigt 1900-tal. Utmed gamla landsvägen finns flera välbevarade hantverksgårdar med bebyggelse från 1700- och 1800-talen.

Den första byggnadsförordningen kom 1842 och angav att bebyggelsen inte skulle vara över två våningar. Bebyggelsen dominerades av låga, rödfärgade stugor långt in på 1900-talet. Många hus är försedda med snickarglädje och till gårdsmiljöernas inre hör äldre uthus, ibland med brandmurar. Malmköpings två torg omges fortfarande av 1800-talets mer ståndsmässiga bebyggelse som uppfördes i två våningar och målades i ljusa färger. Byggnader av denna typ finns även utmed landsvägen.

I början av 1900-talet anlades en järnväg som idag är en uppskattad museijärnväg. Stationshus och lokstallar från 1907 finns alltså kvar. Under tidigt 1900-tal, efter regementet lagts ner tillkom en ny stadsplan för villabebyggelse som uppfördes under 1900-talets första hälft över delar av exercisfältet och i riktning mot järnvägen. Till denna tid hör även Zig-Zag-fabriken utmed landsvägen. Under 1900-talet har samhället vuxit mot söder med villabebyggelse och hyreshus.

I Malmköping finns en äldre järnvägsmiljö som idag är museijärnväg.

Von Siegeroth, Malmköpings grundare står på en minnessten framför officersmännen som sedan blev stadshus.

ATT TÄNKA PÅ

- Området är riksintresse för kulturmiljövården.
- Stenåldersboplatserna i området är fornlämningar och är skyddade enligt KML.
- Miljön kring hembygdsgården, Länsmansgården i Lilla Malma by och Lilla Malma kyrka ska hållas samman.
- Exercishedens öppna karaktär måste bevaras.
- Äldre militärbyggnader ska användas på ett sådant sätt att deras karaktär består och underhålls.
- Bebyggelsens struktur och skala med färgsättning och materialval ska vara vägledande vid förändringar i bebyggelsen.
- Gamla landsvägens, landvägsgatan, smala karaktär av en äldre stadsgata med hantverksgårdar tätt in på ska bevaras.

Wiblings atlas från år 1800 visar stadsplanen med officiella byggnader.